

вані відділи механізації та автоматизації, які почали вирішувати проблеми автоматизації управління бібліотеками, створення бібліотечних інформаційних ресурсів, формування електронних каталогів. Однак, цей процес розвивався повільно, не вистачало загальної концепції автоматизації бібліотек, програмного забезпечення, сучасного обладнання, відповідних кадрів, опрацювання нових засад бібліотечних технологій, пристосованих до завдань автоматизації бібліотечних процесів, класифікації та систематизації літератури тощо. На вкрай низькому рівні було фінансування бібліотек.

Спроби централізації бібліотечної справи на усіх рівнях методологічно реалізувалися лише на першому етапі – у середині 80-х років – і слугували завданням розвитку бібліотек в умовах СРСР. Повної реалізації такої централізації та створення діючого механізму управління бібліотечною справою не відбулося.

У 80-х роках у всіх аспектах розвитку бібліотек, як і у суспільстві в цілому, вже відчувалася та глибока економічна, політична, духовна криза, що закінчилася на початку 90-х років розпадом СРСР та створенням нової політичної карти Європи.

ХРОНІКА НАУКОВИХ ПОДІЙ

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек НДУ НАН України

18 травня 2006 р. у НБУВ відбулися два заходи з підвищення кваліфікації керівників бібліотек науково-дослідних установ НАН України, розташованих у Києві. Відділом бібліотекознавства спільно з центрами консервації і реставрації та бібліотечно-інформаційних технологій НБУВ було організовано щорічний семінар за підсумками роботи бібліотек НДУ «Бібліотечно-інформаційні ресурси НАН України. Динаміка змін, пріоритети розвитку» та семінар-практикум «Впровадження міждержавного стандарту ГОСТ СИБІД 7.50-2002 «Консервация документов. Общие требования». Проведення цих заходів дало змогу органічно поєднати теоретичні та практичні аспекти діяльності бібліотек з формування, збереження і використання бібліотечно-інформаційних ресурсів, зокрема електронних, а також реставрування документів на паперових носіях.

Із доповіддю про стан і особливості формування та використання бібліотечно-інформаційних ресурсів НАН України на сучасному етапі виступила учений секретар Інформаційно-бібліотечної ради НАН України Т. Л. Кулаковська. Доповідачка акцентувала увагу присутніх на особливостях розвитку бібліотек як науково-інформаційних підрозділів наукових установ. Зокрема, активізувалися процеси інтегрування бібліотечно-інформаційних ресурсів, насамперед електронних, введення в інтернет-середовище інформації про фонди бібліотек, відпрацьовувалися технології задоволення потреб дистантних користувачів. Зростає кількість бібліотек, задіяних у міжнародних програмах і проектах.

Характеризуючи особливості діяльності бібліотек НДУ протягом 2005 року, Т. Л. Кулаковська зазначила, що значні обсяги виконаної роботи були пов'язані з упорядкуванням бібліотечних фондів, вилученням літератури, що втратила актуальність і наукову цінність, удосконаленням ДБА, доопрацюванням робочих таблиць класифікації літератури. Більшість бібліотек бере безпосередню участь у розробці дослідницької планової

тематики, коли до цієї роботи долучаються не тільки фахівці бібліотек, що увійшли на правах наукових підрозділів до комплексних науково-інформаційних відділів, а й фахівці інших бібліотек.

Надзвичайно інформативним був виступ «Про використання передплачених онлайн-науково-інформаційних ресурсів установами НАН України за січень – квітень 2006 року» керівника Центру бібліотечно-інформаційних технологій НБУВ Л. Й. Костенка. Зокрема, він повідомив про те, що для покращання інформаційного забезпечення наукових досліджень НБУВ передплатила на 2006 р. мережевий доступ до ресурсів провідних світових постачальників наукової інформації, серед яких: наукова електронна бібліотека на платформі Science Direct (24 тематичні колекції, що містять понад 2 тис. журналів з 5-річною ретроспективою); найбільша загальнонаукова реферативна база даних Scopus з індексами цитування публікацій обсягом 28 млн записів; інформаційні продукти на платформі EBSCOhost; бази даних американських астрономічного, мікробіологічного, математичного, хімічного товариств (400 журналів).

У квітні 2006 р. Elsevier додатково включив до наукової електронної бібліотеки серію китайських наукових журналів, які раніше ніколи не поширювалися за межами Китаю.

Л. Й. Костенко звернув увагу присутніх на те, що доступ до повних текстів електронної бібліотеки на платформі Science Direct і ресурсів американських наукових товариств надається лише з комп'ютерів, що знаходяться в інтранеті – мережах НБУВ. Інформаційні ресурси на платформі EBSCOhost доступні для користувачів інтранет-мереж усіх установ НАН України. Доповідач проаналізував статистику мережевого використання передплачених інформаційних ресурсів окремими науковими установами НАН України.

(Продовження на стор. 48)

обмін із Німецьким науково-дослідним об'єднанням. Це єдина у Німеччині наукова установа, яка має правові, фінансові та інші можливості для задоволення потреб бібліотек мережі НАН України в сучасній актуальній науковій літературі.

Література

1. Леонхард И.-Ф. Книгообмен Немецкого научно-исследовательского общества ФРГ // Библиотекосведение и библиография за рубежом. – 1987. – № 114. – С. 65–73.

2. Малолетова Н. І. Книгообмін НБУВ з бібліотеками ФРН: історичний досвід, сучасний стан та його

перспективи // Бібліотечний вісник. – 1999. – № 2. – С. 11–16.

3. Brockhaus Enzyklopädie in 24 Bänden. 19. völlig neu bearb. Aufl. – Mannheim: FA Brockhaus, 1988. – Bd. 5. – S. 319.

4. German Research. Magazine of the Deutsche Forschungsgemeinschaft. – 2004. – № 2–3. – S. 40.

5. German Research. Supplement. Cooperation with Central and Eastern Europe. – 2004. – December. – S. 1–8.

6. Jahrbuch der deutschen Bibliotheken. 2005/2006. – Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. – 2005. – Bd. 61. – S. 349–354.

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек НДУ НАН України

(Продовження. Початок на стор. 38)

Констатуємо позитивну динаміку онлайн-доступу до передплачених інформаційних ресурсів упродовж січня – квітня 2006 р., Л. Й. Костенко наголосив на необхідності прискорення цієї роботи, а також посилення уваги до розвитку телекомунікаційної інфраструктури НАН України. Як один з першочергових заходів слід розглядати, зокрема, перенесення сайтів академічних установ у адресний простір УАРНЕТ (Української академічної і дослідницької мережі) для їх інтеграції, організації екстранет-технологій і кардинального покращання інформаційного забезпечення наукових досліджень.

На завершення семінару його учасники ознайомилися з аналізом планово-звітної документації, підготовленої керівниками бібліотек науково-дослідних установ. Наук. співробітник відділу бібліотекознавства Н. І. Смаглова відзначила позитивні тенденції: збільшилася кількість належно підготовлених звітних документів з чітким баченням перспектив. Вона повідомила, що детальний аналіз планів-звітів бібліотек НДУ буде вміщено у щорічнику «Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України у 2005 році», підготовленому НБУВ. Було також проаналізовано пропозиції бібліотек НДУ щодо тематики занять із підвищення кваліфікації. Пропозиції вивчаються фахівцями НБУВ, враховуються при формуванні планів роботи і програм заходів із підвищення кваліфікації, свідченням чого є і даний захід, проведення трьох попередніх семінарів цього року, участь фахівців НБУВ у підготовці усних і письмових консультацій з актуальних питань.

Логічним продовженням тематики заходу стало проведення семінару-практикуму «Впровадження міждержавного стандарту ГОСТ СИБИД 7.50-2002 «Консервация документов. Общие требования». Відкриваючи цей семінар, заст. генерального директора НБУВ, керівник Центру консервації і реставрації НБУВ Л. В. Муха за-

уважила, що названий стандарт буде запроваджено і в Україні, і Центр консервації і реставрації НБУВ, фахівці якого нагромадили значний досвід роботи з питань збереження фондів, мають на меті поділитися досвідом і у подальшому надавати бібліотекам НДУ консультаційну допомогу у впровадженні вимог цього стандарту. Л. В. Муха детально ознайомила присутніх з інформацією щодо розробки і впровадження двох попередніх та останньої редакції стандарту ГОСТ СИБИД 7.50-2002, а також основних положень ГОСТ СИБИД 7.48-2002 «Консервация документов. Основные термины и определения». Доповідачка зазначила, що диференційований підхід, покладений в основу сучасної консервації, дає змогу виконувати окремі профілактичні заходи для створення умов довготривалого функціонування фондів та повного впровадження всіх положень стандарту.

У виступі наук. співробітника відділу наукових технологій збереження фондів ЦКР НБУВ Л. П. Затоки зроблено акцент на необхідності підтримання нормативних параметрів світлового та температурно-вологісного режимів. Доповідачка висвітлила питання забезпечення нормативного температурно-вологісного режиму, виконання вимог до режиму провітрювання, що особливо актуально для книгосховищ, які не обладнані системами кондиціювання повітря чи припливно-витягальною вентиляцією. Сучасні прилади для контролю мікроклімату книгосховищ представлені у додатку Г Стандарту.

Увагу присутніх було звернуто на те, що потребують дотримання певного режиму зберігання фонди, які знаходяться у закритих шафах та сейфах. Була підкреслена необхідність забезпечення акліматизації документів, які надходять до бібліотек з іншої установи чи навіть з іншого приміщення установи.

(Закінчення на стор. 55)

и высоким организаторским способностям, стало возможным превращение Республиканской научной библиотеки в 40–50-е годы XX века в крупнейшее просветительское и научно-исследовательское учреждение Марийской АССР.

**Основные труды В. Ф. Иваницкого,
изданные в период работы
в Республиканской научной библиотеке
Марийской АССР**

1. Критико-библиографический очерк на «Материалы для библиографического указателя по мариведению» Я. Ялкаева // Марийская Автономная Область. – 1934. – № 10/12. – С. 146–160.

2. Библиотечное дело в Марийской Автономной Области // Красный библиотекарь. – 1935. – № 11. – С. 39–40.

3. Систематический указатель к журналам «Вестник Мар. Обл. Экон. Совещания», «Марийское хозяйство», «Марий Эл» и «МАО» за 1923–1934 гг. // Марийская Автономная Область. – 1935. – № 11/12. – С. 73–97.

4. Библиотечное дело в Марийской Автономной Области (по данным Всесоюзной библиотечной переписи 1934 г.). – Йошкар-Ола, 1935. – 46 с.

5. Библиотечное дело в Марийской АССР: исторический очерк [рукопись]. – Йошкар-Ола, 1939. – 282 с.

6. Библиография марийской библиографии. – Йошкар-Ола, 1948. – Вып. 1. – 21 с.

7. Указатель литературы о Марийской АССР за 1949 г. – Йошкар-Ола, 1951. – 116 с.

8. Краевая библиография Республиканской библиотеки Марийской АССР // Государственный архив Республики Марий Эл (ГА РМЭ), ф. Р-993, оп. 1, д. 60. л. 13–24.

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек НДУ НАН України

(Закінчення. Початок на стор. 38)

Завідділу наукових технологій збереження фондів М. М. Омельченко у своєму виступі особливу увагу приділив санітарно-гігієнічному режиму. Він зазначив, що щоденне вологе прибирання сховищ, обов'язковий санітарний день щомісяця, ізолятор для пошкодженої літератури – все це необхідні складові гігієни книги. Нагадав, що рання діагностика стану бібліотечних документів, правильне розміщення різних видів документів на бібліотечних полицях (газет – горизонтально, книг – до 30 см на нижній обріз), відсутність у сховищах зайвих предметів – запорука збереженості фонду.

Далі було акцентовано увагу на тому, що профілактика появи та розповсюдження мікробіологічної (плісняви) та ентомологічної (комах-шкідників) загрози сприяє не лише цілісності фонду, а є запорукою здоров'я працівників, оскільки забрудненість повітря сховищ пилом призводить до збільшення кількості у ньому спор мікробіологічних плісневих грибів, що шкодить і документам, і людям. Було наголошено на вимогах до транспортування книг, перегляді нових надходжень та виконанні, у разі потреби, спеціальних обробок чи операцій: дезінфекції, дезінсекції, дератизації. М. М. Омельченко продемонстрував роботу обладнання, яке застосовується для підтримання нормативного режиму зберігання фондів у НБУВ (очисні системи «HYLA», осушувачі повітря ND-19, переносний термогірометр HI 9065).

Завідділу реставрації Л. А. Сорокіна та завідділу оправи Т. М. Кузнецова виступили з практичними порадами, у яких йшлося про дрібний ремонт різних видів видань. Л. А. Сорокіна пояснила, чому видання втра-

чають свої експлуатаційні властивості та підкреслила, що особливо цінні, рідкісні та унікальні видання мають відновлюватись у реставраційній майстерні. У виступі були детально охарактеризовані основні вимоги до захисних засобів: вони не повинні містити металевих елементів скріплення, які з часом можуть іржавіти та ушкодити видання. Доповідачка пояснила присутнім, як слід організувати робоче місце для ремонту документів, описала мінімальний набір інструментів та матеріалів для ремонту.

Т. М. Кузнецова розповіла про основні правила щодо ремонту оправи та показала на прикладах, що найстрашнішими засобами для термінового ремонту оправи є липка стрічка («скотч») і медичний лейкопластир. Вона пояснила присутнім, які клеї слід використовувати для ремонту аркушів документів, продемонструвала декілька нескладних у виконанні допоміжних засобів захисту документів, зроблених фахівцями ЦКР НБУВ.

Учасники семінару-практикуму взяли активну участь в обговоренні зазначених проблем, висловили побажання подальшого продовження занять із питань збереження фондів і використання у практичній роботі положень стандарту з консервації документів.

Наталія СМАГЛОВА,
наук. співробітник НБУВ,
Любов ЗАТОКА,
наук. співробітник НБУВ